

Opinions of Tambon Agricultural Technology Transfer and Services Centers Committee Members on the Administration of Centers and on Agricultural Development in the 14 Southern Provinces

Sirijit Thungwa

M.Sc. (Agriculture), Associate Professor,

Department of Agricultural Development, Faculty of Natural Resources,

Prince of Songkla University

E-mail: sirijit.t@psu.ac.th

Abstract

The objectives of this report were to compare opinions on the administration of tambon center and on the agricultural development among the centers' committee members in each southern provinces clusters, and among different groups of agricultural occupations. Data were obtained from surveyed questionnaires from the total of 2,035 committee members in 14 southern provinces. Results indicated that there were statistical differences at $P < .05$ among the opinions on the administration of tambon centers and on agricultural development. When the opinions were compared on the total average of 7 issues and on each average issue of the administration of tambon centers, there were high and statistical differences at $P < .01$ between each provinces cluster. When the opinions were compared on the issues of agricultural development, there were no statistical differences

---

between each provinces cluster. However, when the opinions were compared both on the administration of tambon center and on agricultural development there were not statistical differences among the different groups of agricultural occupations especially rice, para-rubber, and fruit cultivations. Therefore, the government should strongly support the operational development of the Tambon centers. The committee members should be strengthened on comprehensive knowledge and practices of modern and rapidly changing agriculture. They should be able to formulate agricultural development plans that would result in improving efficiencies in line with the philosophy of economic sufficiency of the self-reliant communities.

Keywords: administration, agricultural development, Tambon Agricultural Technology Transfer and Services Center Committee Members

ความคิดเห็นของคณะกรรมการบริหารศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบลต่อการบริหารศูนย์และการพัฒนาการเกษตร ใน 14 จังหวัดภาคใต้

ศิริจิต พุ่งหว่า

วท.ม. (เกษตรศาสตร์) รองศาสตราจารย์,
ภาควิชาพัฒนาการเกษตร คณะทรัพยากรธรรมชาติ,
มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
E-mail: sirijit.t@psu.ac.th

บทคัดย่อ

วัตถุประสงค์ของการวิจัยเพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างค่าเฉลี่ยความคิดเห็นในการบริหารจัดการศูนย์ฯ และ การพัฒนาการเกษตรระหว่างคณะกรรมการศูนย์ฯ ในแต่ละกลุ่มจังหวัด และระหว่างกลุ่มการประกอบอาชีพเกษตรกร ของคณะกรรมการศูนย์ฯ เป็นการศึกษาเชิงปริมาณโดยใช้แบบสอบถามสอบถามคณะกรรมการศูนย์บริการฯ ใน 14 จังหวัดภาคใต้ จำนวน 2,035 คน ผลการศึกษาพบว่า การบริหารจัดการศูนย์ฯ และการพัฒนาการเกษตรมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($P < .05$) และเมื่อเปรียบเทียบความแตกต่างในการบริหารจัดการศูนย์ฯ ทั้ง 7 ประเด็น ปรากฏว่า ค่าเฉลี่ยรวมและค่าเฉลี่ยใน 6 ประเด็นของการบริหารจัดการศูนย์ฯ ในแต่ละกลุ่มจังหวัดมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($P < .01$) แต่เมื่อเปรียบเทียบความแตกต่างในประเด็นการพัฒนาการเกษตร พบว่า ค่าเฉลี่ยรวมในแต่ละกลุ่มจังหวัดไม่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ อย่างไรก็ตามเมื่อวิเคราะห์ เปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างกลุ่มการประกอบอาชีพเกษตรกร 3 กลุ่มอาชีพ คือ ทำนาหรือทำไร่ ทำสวนยางพารา และทำสวนผลไม้ ปรากฏว่า ทั้งค่าเฉลี่ยรวมและค่าเฉลี่ยความคิดเห็นในแต่ละประเด็นทั้งของการบริหารจัดการศูนย์ฯ และการพัฒนาการเกษตรไม่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ดังนั้น ภาครัฐควรส่งเสริม สนับสนุน ในการพัฒนาศูนย์ฯ อย่างจริงจัง ให้คณะกรรมการศูนย์ฯ มีความรู้ความเข้าใจในด้านการเกษตรที่ทันสมัยและทันต่อการเปลี่ยนแปลง สามารถจัดทำแผนงานพัฒนาการเกษตรที่ก่อให้เกิดประสิทธิภาพแก่ชุมชนตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อให้ชุมชนสามารถพึ่งตนเองได้

คำสำคัญ: การบริหาร, การพัฒนาการเกษตร, คณะกรรมการบริหารศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตร ประจำตำบล

บทนำ

กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ มีนโยบายสร้างความเข้มแข็งให้แก่ชุมชนเกษตร จึงได้ขอจัดตั้งศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล (Tambon Agricultural Technology Transfer and Services Center) มีกรมส่งเสริมการเกษตรเป็นหน่วยงานรับผิดชอบและดูแลศูนย์บริการฯ เพื่อสร้างกลไกชุมชนที่จะเชื่อมโยงการทำงานกับภาครัฐแบบบูรณาการ เพื่อ 1)ปรับปรุงระบบการทำงานในพื้นที่ให้เกิดการมีส่วนร่วมของเกษตรกรและชุมชน 2)ระดมความร่วมมือในทุกด้านและทุกระดับลงในพื้นที่ในลักษณะบูรณาการ 3)พัฒนาความรู้ของเกษตรกรให้สามารถนำไปปรับใช้ในการผลิตการเกษตร (กรมส่งเสริมการเกษตร, 2543) โดยมุ่งเน้นให้ "ศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล" เป็นเครือข่ายการเรียนรู้ของเกษตรกรเพื่อร่วมกันพัฒนาชุมชนเกษตร ทำให้มีการพัฒนาการเกษตรที่เชื่อมโยง (linkage) การปฏิบัติงานระหว่างเจ้าหน้าที่ของรัฐ แกนนำกลุ่มอาชีพ และหน่วยงานต่างๆ อย่างมีประสิทธิภาพ สามารถสนองต่อความต้องการของเกษตรกรในชุมชน โดยยึดปัญหาชุมชนเป็นหลักและให้บริการ ณ จุดเดียว (one stop service)

ในการบริหารจัดการศูนย์ฯ จะมีคณะกรรมการบริหารศูนย์ฯ จำนวน 15 คนที่ได้รับการคัดเลือกจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น สถาบันเกษตรกร อาสาสมัครและผู้แทนหมู่บ้าน จำนวน 14 คน และเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรระดับตำบล เป็นกรรมการและเลขานุการโดยตำแหน่ง จำนวน 1 คน (ชัชรี, 2548) ดังนั้น การบริหารจัดการศูนย์ฯ ของคณะกรรมการบริหารศูนย์ฯ จึงเป็นหัวใจสำคัญของการพัฒนาการเกษตร ในการปฏิบัติหน้าที่แปลงนโยบายของรัฐให้เป็นแผนพัฒนาการเกษตรประจำตำบลภายใต้ศักยภาพของชุมชน ไม่ว่าจะเป็นด้านทรัพยากรธรรมชาติ ทรัพยากรมนุษย์ เทคโนโลยี และปัจจัยการผลิตทางการเกษตร แหล่งเงินทุนและหนี้สินเกษตรกร รวมทั้งการตลาดและวิถีการตลาด ดังนั้น คณะกรรมการบริหารศูนย์ฯ นี้ มีความจำเป็นอย่างยิ่งที่

ต้องเข้าสู่กระบวนการเตรียมความพร้อม เพื่อสร้างความรู้ ทักษะ และทัศนคติให้เข้าใจในการปฏิบัติหน้าที่ตามภารกิจและบทบาทที่ถูกต้อง สามารถดำเนินงานของศูนย์ฯ ได้อย่างต่อเนื่องและยั่งยืน เกิดประสิทธิผลซึ่งศูนย์ฯ ที่มีความพร้อมนั้นจะมีการถ่ายทอดความรู้สู่ชุมชน เพื่อให้เกษตรกรมีความรู้ความสามารถในด้านศักยภาพด้านการจัดการและพัฒนาสินค้าการเกษตรอย่างมีคุณภาพ เป็นส่วนหนึ่งของการส่งเสริมอาชีพและรายได้ เพื่อให้เกษตรกรมีผลผลิตเพียงพอต่อการบริโภคและจำหน่าย อันเป็นประการสำคัญที่ทำให้เกษตรกรสามารถพึ่งตนเองได้ (กึ่งสตาล สวัสดิ์ชัย, 2543; กรมส่งเสริมการเกษตร, 2546)

จึงทำการศึกษารื่องนี้ เพื่อทราบความคิดเห็นของคณะกรรมการบริหารศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบลต่อการบริหารศูนย์ฯ และต่อการพัฒนาการเกษตร ใน 14 จังหวัดภาคใต้ และเปรียบเทียบความแตกต่างค่าเฉลี่ยความคิดเห็น โดยเปรียบเทียบเป็น 4 กลุ่มจังหวัด กลุ่มจังหวัดที่ 1 ได้แก่ กลุ่มจังหวัดภาคใต้ตอนบน (ชุมพร, ระนอง, สุราษฎร์ธานี) กลุ่มจังหวัดที่ 2 กลุ่มจังหวัดภาคใต้ตอนล่าง (ตรัง, นครศรีฯ, พัทลุง, สงขลา) กลุ่มจังหวัดที่ 3 กลุ่มจังหวัดภาคใต้ชายฝั่งทะเลอันดามัน (พังงา, กระบี่, ภูเก็ต) กลุ่มจังหวัดที่ 4 กลุ่มจังหวัดสี่ชายแดนภาคใต้ (ปัตตานี, ยะลา, นราธิวาส, สตูล) และเปรียบเทียบเป็น 3 กลุ่มการประกอบอาชีพเกษตรหลัก ได้แก่ กลุ่มอาชีพในการทำนา/ทำไร่ กลุ่มอาชีพทำสวนยางพารา และกลุ่มอาชีพทำสวนผลไม้/อื่นๆ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1)ศึกษาค่าเฉลี่ยความคิดเห็นและเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยรวมความคิดเห็นในการบริหารจัดการศูนย์ฯ และการพัฒนาการเกษตรของคณะกรรมการศูนย์ฯ ใน 14 จังหวัดภาคใต้ 2)เปรียบเทียบความแตกต่างค่าเฉลี่ยความคิดเห็นในการบริหารจัดการศูนย์ฯ ระหว่างคณะกรรมการศูนย์ฯ ใน 4 กลุ่มจังหวัดภาคใต้ และระหว่างกลุ่มการประกอบอาชีพเกษตร 3 กลุ่มอาชีพ ของคณะกรรมการศูนย์ฯ 3) เปรียบเทียบ

ความแตกต่างค่าเฉลี่ยความคิดเห็นในการพัฒนาการ
เกษตร ระหว่างคณะกรรมการศูนย์ฯ ใน 4 กลุ่มจังหวัด
ภาคใต้ และระหว่างกลุ่มการประกอบอาชีพเกษตร 3
กลุ่มอาชีพของคณะกรรมการศูนย์ฯ และ 4)ศึกษาปัญหา
และข้อเสนอแนะในการบริหารจัดการและการพัฒนาการ
เกษตรของคณะกรรมการศูนย์ฯ

วิธีการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรได้แก่คณะกรรมการศูนย์บริการและ
ถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล ทุกตำบล
ใน 14 จังหวัดภาคใต้ จำนวน 777 ศูนย์ฯ ซึ่งแต่ละศูนย์ฯ
จะมีคณะกรรมการศูนย์ฯ ศูนย์ฯ ละ 15 คน ทำการคัดเลือก
คณะกรรมการศูนย์ฯ ที่ทำการศึกษารูปแบบเฉพาะเจาะจง
ศูนย์ฯละ 3 คน ประกอบด้วยประธานคณะกรรมการศูนย์ฯ
กรรมการศูนย์ฯ ที่เป็นผู้แทนจาก อ.บ.ต. และกรรมการ
ศูนย์ฯ ที่เป็นผู้แทนจากเกษตรกร ได้ตัวอย่างที่ใช้ในการ
ศึกษาทั้งสิ้น 2,331 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถาม สอบ
ถามคณะกรรมการศูนย์ฯ ใน 14 จังหวัดภาคใต้ ลักษณะ
คำถามเป็นแบบให้ผู้ตอบจัดระดับ โดยใช้มาตราวัด
แบบมาตราส่วนการประเมินค่า ความคิดเห็นด้านการ
บริหารจัดการศูนย์ฯ แยกข้อคำถามเป็น 7 ประเด็นหลัก
รวมรายละเอียดทั้งหมด 30 ข้อคำถาม การวัดและตีค่า
ระดับแบ่งมาตราส่วนในการประเมินค่าออกเป็น 3 ระดับ
คือ เห็นด้วยมาก (3 คะแนน) เห็นด้วยปานกลาง (2 คะแนน)
และเห็นด้วยน้อย (1 คะแนน) และความคิดเห็นด้านการ
พัฒนาการเกษตร แยกข้อคำถามเป็น 7 ประเด็นหลัก
เช่นกัน รวมรายละเอียดทั้งหมด 26 ข้อคำถาม การวัด
และตีค่าแบ่งมาตราส่วนในการประเมินค่าออกเป็น 3 ระดับ
คือ ระดับการพัฒนาดีมาก (3 คะแนน) ระดับการพัฒนา
ปานกลาง (2 คะแนน) และระดับพัฒนาน้อย (1 คะแนน)
ค่าอันตรายภาคชั้นที่นำมากำหนดขอบเขตมัธยฐานใน
การอ่านช่วงค่าเฉลี่ย = 0.67 ดังนั้น ขอบเขตมัธยฐานใน

การอ่านช่วงค่าเฉลี่ยคือ ช่วง 2.35-3.00 หมายถึง เห็นด้วย
มาก/ระดับการพัฒนาดีมาก ช่วง 1.68-2.34 หมายถึง
เห็นด้วยปานกลาง/ระดับการพัฒนาปานกลาง ช่วง
1.00-1.67 หมายถึง เห็นด้วยน้อย/ระดับพัฒนาน้อย
เก็บรวบรวมข้อมูลโดยส่งแบบสอบถามจำนวน
2,331 ชุด ได้แบบสอบถามคืนทั้งสิ้น 2,035 ชุด คิดเป็น
ร้อยละ 87.3

การวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย
การทดสอบค่าที การทดสอบค่าเอฟและการวิเคราะห์
เปรียบเทียบเชิงซ้อนด้วยวิธี DUNCAN และวิธี Scheffe

ผลการวิจัย

1. ข้อมูลพื้นฐานของคณะกรรมการศูนย์ฯ

คณะกรรมการศูนย์ฯ ส่วนใหญ่เป็นเพศชาย
(ร้อยละ 91.3) อายุระหว่าง 31-50 ปี (ร้อยละ 61.8) มีผู้
มีอายุต่ำสุด 15 ปี อายุสูงสุด 75 ปี ระดับการศึกษามี
ตั้งแต่ผู้สำเร็จการศึกษาระดับประถมศึกษาจนถึง
ผู้สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรี สำเร็จการศึกษา
ระดับประถมศึกษา (ร้อยละ 30.2) สำเร็จการศึกษา
ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น (ร้อยละ 24.7) สำเร็จการ
ศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย/ปวช./ปวส.(ร้อยละ
37.4) และสำเร็จระดับปริญญาตรี (ร้อยละ 30.2) ทั้งนี้
ร้อยละ 65.7 ของคณะกรรมการศูนย์ฯ ประกอบอาชีพ
เกษตรกร (ร้อยละ 29.8 ประกอบอาชีพหลักในกลุ่ม
ทำนา/ทำไร่ ร้อยละ 49.2 อยู่ในกลุ่มอาชีพหลักทำสวน
ยางพารา และร้อยละ 21.0 อยู่ในกลุ่มอาชีพหลักทำสวน
ผลไม้ และอื่นๆ)

2. ค่าเฉลี่ยความคิดเห็นและเปรียบเทียบค่า เฉลี่ยรวมความคิดเห็นในการบริหารจัดการศูนย์ฯ และการพัฒนาการเกษตร ของคณะกรรมการศูนย์ฯ ใน 14 จังหวัดภาคใต้

คณะกรรมการศูนย์ฯ ทั้ง 14 จังหวัดภาคใต้ ให้ค่า
เฉลี่ยรวมความคิดเห็นในการบริหารจัดการศูนย์ฯ ใน
ระดับปานกลางค่อนข้างดี ($\bar{x}$ = 2.18) และให้ค่าเฉลี่ยรวม

ความคิดเห็นในการพัฒนาการเกษตรในระดับปานกลาง ($\bar{x} = 1.97$) โดยคณะกรรมการศูนย์ฯ จังหวัดชุมพร พัทลุง และ พังงา ให้ค่าเฉลี่ยรวมความคิดเห็นในการบริหารจัดการศูนย์ฯ สูงที่สุด ($\bar{x} = 2.30$) ในขณะที่คณะกรรมการศูนย์ฯ จังหวัดตรัง ให้ค่าเฉลี่ยรวมความคิดเห็นในการบริหารจัดการศูนย์ฯ ต่ำที่สุด ($\bar{x} = 2.01$) ทั้งนี้คณะกรรมการศูนย์ฯ จังหวัดพังงา ให้ค่าเฉลี่ยความคิดเห็นในการพัฒนาการเกษตรของศูนย์ฯ สูงที่สุด ($\bar{x} = 2.08$) ส่วนคณะกรรมการศูนย์ฯ จังหวัดสตูลให้ค่าเฉลี่ยความคิดเห็นในการพัฒนาการเกษตรของศูนย์ฯ ต่ำที่สุด ($\bar{x} = 1.89$) (ตาราง 1) ทั้งนี้ เมื่อเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยรวมทั้ง 14 จังหวัด ระหว่างระดับความคิดเห็นในการบริหารจัดการศูนย์ฯ และระดับการพัฒนาการเกษตรของศูนย์ฯ พบว่า ค่าเฉลี่ยรวมการบริหารจัดการศูนย์ฯ สูงกว่าค่าเฉลี่ยรวมของการพัฒนาการเกษตรแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($P < .05$) (ตาราง 2)

3. เปรียบเทียบความแตกต่างค่าเฉลี่ยรวมและค่าเฉลี่ยความคิดเห็นในแต่ละประเด็นของการบริหารจัดการศูนย์ฯ ระหว่างคณะกรรมการศูนย์ฯ ใน 4 กลุ่มจังหวัดภาคใต้ และระหว่างกลุ่มการประกอบอาชีพเกษตร 3 กลุ่มอาชีพของคณะกรรมการศูนย์ฯ

การศึกษาเปรียบเทียบความคิดเห็นคณะกรรมการศูนย์ฯ แบ่งเป็น 4 กลุ่มจังหวัด ได้ค่าเฉลี่ยรวมความคิดเห็นในการบริหารจัดการศูนย์ฯ แต่ละกลุ่มจังหวัดในระดับปานกลางค่อนข้างดี โดยคณะกรรมการศูนย์ฯ กลุ่มจังหวัดที่ 1 (จังหวัดชุมพร, ระนอง, สุราษฎร์ธานี) ให้ค่าเฉลี่ยรวมความคิดเห็นในการบริหารจัดการศูนย์ฯ ($\bar{x} = 2.25$) สูงที่สุด ในขณะที่คณะกรรมการศูนย์ฯ ในกลุ่มจังหวัดที่ 4 (จังหวัดปัตตานี, ยะลา, นราธิวาส, สตูล) ให้ค่าเฉลี่ยรวมความคิดเห็นในการบริหารจัดการศูนย์ฯ ต่ำที่สุด ($\bar{x} = 2.10$) (ตาราง 3) และเมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ยความคิดเห็นในแต่ละประเด็น พบว่า คณะกรรมการศูนย์ฯ ทั้ง 4 กลุ่มจังหวัด ให้ค่าเฉลี่ยความคิดเห็นใน

แต่ละประเด็นของการบริหารจัดการศูนย์ฯ ในระดับปานกลางทั้ง 7 ประเด็น โดยให้ค่าเฉลี่ยเห็นด้วยในประเด็นการจัดทำแผนงาน/โครงการสูงที่สุด ($\bar{x} = 2.34, 2.28, 2.29, 2.20$) ทั้ง 4 กลุ่มจังหวัด และให้ค่าเฉลี่ยเห็นด้วยในประเด็นการรายงานผลการปฏิบัติงานต่ำที่สุดในกลุ่มจังหวัดที่ 1, 2 และกลุ่มจังหวัดที่ 4 ($\bar{x} = 2.20, 2.09, 2.04$) โดยในกลุ่มจังหวัดที่ 3 ให้ค่าเฉลี่ยเห็นด้วยในประเด็นการจัดรูปองค์กรต่ำที่สุด ($\bar{x} = 2.11$) และให้ค่าเฉลี่ยเห็นด้วยในประเด็นการรายงานผลการปฏิบัติงาน ($\bar{x} = 2.14$)

เมื่อวิเคราะห์เปรียบเทียบความแตกต่างค่าเฉลี่ยรวมและค่าเฉลี่ยความคิดเห็นในการบริหารจัดการศูนย์ฯ ทั้ง 7 ประเด็น ระหว่าง 4 กลุ่มจังหวัด ปรากฏว่าค่าเฉลี่ยรวมในการบริหารจัดการศูนย์ฯ แต่ละกลุ่มจังหวัดมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญยิ่งทางสถิติ ($P < .01$) โดยคณะกรรมการศูนย์ฯ กลุ่มจังหวัดภาคใต้ตอนบนให้ค่าเฉลี่ยสูงสุดเป็นอันดับแรก ($\bar{x} = 2.25$) แตกต่างจากคณะกรรมการศูนย์ฯ กลุ่มจังหวัดภาคใต้ตอนล่าง ($\bar{x} = 2.20$) กลุ่มจังหวัดภาคใต้ชายฝั่งทะเลอันดามัน ($\bar{x} = 2.18$) และกลุ่มจังหวัดชายแดนภาคใต้ ($\bar{x} = 2.10$) ตามลำดับ ซึ่งสอดคล้องกับค่าเฉลี่ยในประเด็นการจัดรูปองค์กรการจัดทำแผนงาน/โครงการการจัดหาบุคคล/คณะกรรมการศูนย์ฯ การใช้หลักการอำนาจ การจัดการด้านงบประมาณ และการรายงานผลการปฏิบัติงานที่พบว่า ในแต่ละกลุ่มจังหวัดมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญยิ่งทางสถิติ ($P < .01$) มีเพียงประเด็นเดียว คือ ประเด็นการประสานความร่วมมือที่ไม่มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (ตาราง 3) และจากตาราง 4 เมื่อวิเคราะห์เปรียบเทียบความแตกต่างค่าเฉลี่ยรวมและค่าเฉลี่ยความคิดเห็นในแต่ละประเด็นของการบริหารจัดการศูนย์ฯ ระหว่างกลุ่มการประกอบอาชีพเกษตร 3 กลุ่มอาชีพ คือ ทำนา/ทำไร่ ทำสวนยางพารา และทำสวนผลไม้/อื่นๆ แล้วปรากฏว่า ทั้งค่าเฉลี่ยรวมและค่าเฉลี่ยความคิดเห็นเรื่องการบริหารจัดการศูนย์ฯ ในแต่ละประเด็นไม่มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ตาราง 1 ค่าเฉลี่ยรวมและค่าเฉลี่ยความคิดเห็นในการบริหารจัดการศูนย์ฯ และการพัฒนาการเกษตรของคณะกรรมการศูนย์ฯแต่ละจังหวัดในภาคใต้

รายละเอียด	1*	2*	3*	4*	5*	6*	7*	8*	9*	10*	11*	12*	13*	14*	ค่าเฉลี่ยรวม
ค่าเฉลี่ยการบริหารจัดการ ศูนย์รวมจำนวน 30 ข้อ	2.30	2.28	2.22	2.01	2.21	2.30	2.30	2.14	2.14	2.15	2.08	2.04	2.21	2.17	2.18
ค่าเฉลี่ยการพัฒนาการเกษตรรวม จำนวน 26 ข้อ	1.99	2.03	2.04	1.97	1.92	2.05	2.08	1.99	1.96	1.92	1.92	1.91	2.03	1.89	1.97

1* จังหวัดชุมพร 2* จังหวัดระนอง 3* จังหวัดสุราษฎร์ธานี 4* จังหวัดตรัง 5* จังหวัดนครศรีธรรมราช 6* จังหวัดพัทลุง 7* จังหวัดพังงา
8* จังหวัดกระบี่ 9* จังหวัดภูเก็ต 10* จังหวัดสงขลา 11* จังหวัดนราธิวาส 12* จังหวัดปัตตานี 13* จังหวัดยะลา 14* จังหวัดสตูล

ตาราง 2 เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยระหว่างความคิดเห็นในการบริหารจัดการศูนย์ฯ และการพัฒนาการเกษตรของคณะกรรมการศูนย์ฯใน 14 จังหวัดภาคใต้

ค่าเฉลี่ยรวมการบริหารจัดการศูนย์ฯ	S.D.	ค่าเฉลี่ยรวมการพัฒนาการเกษตร	S.D.	t	P
2.18	8.582	1.97	6.068	5.89	.04*

* P < .05

ตาราง 3 เปรียบเทียบความแตกต่างค่าเฉลี่ยรวมและค่าเฉลี่ยความคิดเห็นในแต่ละประเด็นของการบริหารจัดการศูนย์ฯ ระหว่างคณะกรรมการศูนย์ฯ
ใน 4 กลุ่มจังหวัดภาคใต้

ประเด็นการบริหารจัดการศูนย์ฯ	กลุ่มจังหวัดที่ 1 $\bar{X}$	กลุ่มจังหวัดที่ 2 $\bar{X}$	กลุ่มจังหวัดที่ 3 $\bar{X}$	กลุ่มจังหวัดที่ 4 $\bar{X}$	F	P
การจัดรูปองค์กร (4 ข้อคำถาม)	2.21 ¹	2.09 ³	2.11 ²	2.07 ⁴	6.69	.00**
การจัดทำแผนงาน/โครงการ (5 ข้อคำถาม)	2.34 ¹	2.28 ²	2.29 ²	2.20 ³	5.11	.00**
การจัดหาบุคลากร/คณะกรรมการศูนย์ (5 ข้อคำถาม)	2.28 ¹	2.20 ²	2.18 ³	2.12 ⁴	8.31	.00**
การประสานความร่วมมือ (6 ข้อคำถาม)	2.17	2.13	2.12	2.10	1.24	.29
การใช้หลักการอำนวยความสะดวก (4 ข้อคำถาม)	2.21 ¹	2.17 ²	2.17 ²	2.07 ³	7.76	.00**
การจัดการด้านงบประมาณ (4 ข้อคำถาม)	2.34 ¹	2.23 ²	2.23 ²	2.13 ³	8.92	.00**
การรายงานผลการปฏิบัติงาน (2 ข้อคำถาม)	2.20 ¹	2.09 ³	2.14 ²	2.04 ⁴	4.72	.00**
ค่าเฉลี่ยรวมทั้งหมด (30 ข้อคำถาม)	2.25¹	2.20²	2.18³	2.10⁴	6.52	.00**

หมายเหตุ : กลุ่มจังหวัดที่ 1 ได้แก่ ชุมพร, ระนอง, สุราษฎร์ธานี

กลุ่มจังหวัดที่ 2 ได้แก่ ตรัง, นครศรีธรรมราช, พัทลุง, สงขลา

กลุ่มจังหวัดที่ 3 ได้แก่ พังงา, กระบี่, พัทลุง

กลุ่มจังหวัดที่ 4 ได้แก่ ปัตตานี, ยะลา, นราธิวาส, สตูล

ตัวเลขยกขึ้น : แสดงความแตกต่างค่าเฉลี่ยในแต่ละกลุ่มจังหวัดตามลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย

** P<.01

4. เปรียบเทียบความแตกต่างค่าเฉลี่ยรวมและค่าเฉลี่ยความคิดเห็นในแต่ละประเด็นของการพัฒนาการเกษตร ระหว่างคณะกรรมการศูนย์ฯ ใน 4 กลุ่มจังหวัดภาคใต้ และระหว่างกลุ่มการประกอบอาชีพเกษตร 3 กลุ่มอาชีพของคณะกรรมการศูนย์ฯ

ผลการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยรวมความคิดเห็นระดับการพัฒนาการเกษตรของศูนย์ฯ พบว่า คณะกรรมการศูนย์ฯ ทั้ง 4 กลุ่มจังหวัด ให้ค่าเฉลี่ยรวมความคิดเห็นในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ยความคิดเห็นของคณะกรรมการศูนย์ฯ กลุ่มจังหวัดต่างๆ จากมากไปหาน้อย กล่าวคือ คณะกรรมการศูนย์ฯ กลุ่มจังหวัดภาคใต้ตอนล่าง ($\bar{x} = 1.96$) กลุ่มจังหวัดภาคใต้ตอนบนและกลุ่มจังหวัดชายฝั่งอันดามัน ($\bar{x} = 1.95$) สุดท้ายได้แก่ กลุ่มจังหวัดชายแดนภาคใต้ ($\bar{x} = 1.94$) โดยคณะกรรมการศูนย์ฯ ในแต่ละกลุ่มจังหวัด ให้ค่าเฉลี่ยรวมความคิดเห็นระดับการพัฒนาการเกษตร ไม่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (ตาราง 5) เมื่อวิเคราะห์เปรียบเทียบความแตกต่างค่าเฉลี่ยความคิดเห็นระดับการพัฒนาการเกษตรในแต่ละประเด็นของการพัฒนาการเกษตร ปรากฏว่าค่าเฉลี่ยในแต่ละประเด็นการพัฒนา ด้านทรัพยากรธรรมชาติของตำบล ด้านโครงสร้างพื้นฐานทั่วไป และด้านแหล่งทุนและหนี้สินของเกษตรกร มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญยิ่งทางสถิติ ($P < .01$) โดยกลุ่มจังหวัดภาคใต้ตอนล่างและกลุ่มจังหวัดชายฝั่งอันดามัน จะไม่มีความแตกต่างกัน แต่ทั้ง 2 กลุ่มจังหวัดจะแตกต่างกับกลุ่มจังหวัดภาคใต้ตอนบนและกลุ่มจังหวัดชายแดนภาคใต้ ทั้งนี้เป็นไปตามโครงสร้างพื้นฐานทั่วไป รวมทั้งทรัพยากรธรรมชาติในแต่ละตำบลของแต่ละกลุ่มจังหวัด ที่มีทั้งความแตกต่างและไม่ความแตกต่างกัน เป็นเหตุให้การหาแหล่งทุนและหนี้สินของเกษตรกรแตกต่างและไม่แตกต่างกันไปด้วย ทั้งนี้ เมื่อวิเคราะห์เปรียบเทียบความแตกต่างค่าเฉลี่ยความคิดเห็นระดับการพัฒนาการเกษตรระหว่างกลุ่มการประกอบอาชีพเกษตร 3 กลุ่มอาชีพ คือ ทำนา/ทำไร่ ทำสวนยางพารา และทำสวนผลไม้ แล้วปรากฏว่า ทั้งค่าเฉลี่ยรวมและค่าเฉลี่ยความคิดเห็นระดับการพัฒนาการเกษตรในแต่ละประเด็นไม่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (ตาราง 6)

5. ปัญหาและข้อเสนอแนะในการบริหารจัดการศูนย์ฯ

ปัญหา คือ 1) พบปัญหาการไม่มีสำนักงานประจำที่เป็นของศูนย์ฯ ต้องเข้าไปขอใช้พื้นที่ในองค์กรอื่นๆ เช่น อบต. โรงเรียน วัด จัดตั้งเป็นสำนักงานของศูนย์ฯ ทำให้คณะกรรมการศูนย์ฯ ไม่มีที่ทำงานถาวรจึงไม่ค่อยเข้าสำนักงาน อีกทั้งการที่ไม่มีเจ้าหน้าที่ประจำอยู่ ณ ที่ทำการศูนย์ฯ เป็นผลให้เกษตรกรไม่ค่อยเข้ามาติดต่อขอความช่วยเหลือจากศูนย์ฯ [752 คน (ร้อยละ 36.9)] 2) มีปัญหาการไม่มีค่าตอบแทนในการทำงานให้กับคณะกรรมการศูนย์ฯ ที่ต้องมีความรับผิดชอบอย่างต่อเนื่อง ทั้งการจัดเวทีชุมชน การวางแผนพัฒนาการเกษตร การจัดทำแผนงานประจำปี การเตรียมพร้อมในการดำเนินงานให้ประสบผลสำเร็จ รวมทั้งการแก้ปัญหาทางการเกษตร จึงเห็นได้ว่าศูนย์ฯ ที่ประสบความสำเร็จในการบริหารจัดการ การต้องเป็นศูนย์ฯ ที่คณะกรรมการศูนย์ฯ มีความตั้งใจจริง มีความพร้อมอย่างยิ่งในการเสียสละเข้ามาทำงานร่วมกับชุมชน ซึ่งมีอยู่จำนวนน้อยมาก [528 คน (ร้อยละ 26)]

ข้อเสนอแนะ 1) เสนอควรมีที่ตั้งสำนักงานประจำศูนย์ฯ ที่ถาวร รวมทั้งควรมีงบประมาณในการประชาสัมพันธ์ศูนย์ฯ ให้เกษตรกรได้ทราบถึงบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการศูนย์ฯ ว่าสามารถให้ความช่วยเหลือกับเกษตรกรได้อย่างไรบ้าง เพื่อให้เกษตรกรในพื้นที่ให้ความสำคัญและเข้ามามีส่วนร่วมกับ ศูนย์ฯ ให้มากขึ้น โดยศูนย์ฯ ควรจัดให้มีห้องสมุดทางการเกษตรที่ประชาชนสามารถค้นคว้าหาความรู้ในวิชาการหรือการทดลองปฏิบัติการทางการเกษตร [672 คน (ร้อยละ 33)] 2) รัฐควรมีการจัดสรรงบประมาณให้กับศูนย์ฯ โดยตรง โดยไม่ต้องผ่านองค์การบริหารส่วนตำบล และควรมีค่าตอบแทนให้กับคณะกรรมการศูนย์ฯ เพื่อเป็นกำลังใจในการปฏิบัติงาน [446 คน (ร้อยละ 21.9)] 3) เสนอให้หน่วยงานรัฐส่งเสริมสนับสนุนในการพัฒนาศูนย์ฯ อย่างจริงจัง โดยควรมีเจ้าหน้าที่ประจำที่จะคอยให้ความช่วยเหลือและให้ความรู้แก่เกษตรกรประจำอยู่ ณ ที่ทำการศูนย์ฯ และให้มีการติดตามประเมินผลการปฏิบัติงานของคณะกรรมการ

ตาราง 4 เปรียบเทียบความแตกต่างค่าเฉลี่ยรวมและค่าเฉลี่ยความคิดเห็นในแต่ละประเด็นของการบริหารจัดการศูนย์ฯ ระหว่างกลุ่มการประกอบอาชีพเกษตรกรของคณะกรรมการศูนย์ฯ

ประเด็นการบริหารจัดการศูนย์ฯ	กลุ่มอาชีพ			F	P
	ทำนา/ทำไร่	ยางพารา	สวนผลไม้		
	$\bar{X}$	$\bar{X}$	$\bar{X}$		
การจัดรูปองค์กร (4 ข้อคำถาม)	2.10	2.11	2.15	1.31	.27
การจัดทำแผนงาน/โครงการ (5 ข้อคำถาม)	2.31	2.25	2.29	2.85	.06
การจัดหาบุคคล/คณะกรรมการศูนย์ฯ (5 ข้อคำถาม)	2.14	2.19	2.19	0.31	.73
การประสานความร่วมมือ(6 ข้อคำถาม)	2.17	2.12	2.12	1.34	.26
การใช้หลักการอำนาจการ (4 ข้อคำถาม)	2.16	2.15	2.15	0.01	.98
การจัดการดำเนินงานประมาณ (4 ข้อคำถาม)	2.23	2.24	2.23	0.03	.96
การรายงานผลการปฏิบัติงาน (2 ข้อคำถาม)	2.16	2.11	2.08	1.45	.23
ค่าเฉลี่ยรวมทั้งหมด (30 ข้อคำถาม)	2.18	2.17	2.17	1.38	.25

ศูนย์ฯ อย่างต่อเนื่อง รวมทั้งติดตามประเมินผลโครงการที่ได้มีการของงบประมาณ [423 คน (ร้อยละ 20.9)]

6. ปัญหาและข้อเสนอนะในพัฒนาการเกษตร

ปัญหา 1)เกษตรกรไม่ได้รับความร่วมมือในการพัฒนาการเกษตรจากภาครัฐและภาคเอกชน และไม่ค่อยได้รับความรู้แนวทางการพัฒนาการเกษตรที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ซึ่งบางครั้งเทคโนโลยีทางการเกษตรได้พัฒนาไปไกล แต่เกษตรกรในบางพื้นที่โดยเฉพาะอย่างยิ่งพื้นที่ใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ที่อยู่ไกลจากความเจริญไม่ได้รับทราบการเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยีต่างๆ เท่าที่ควร [395 คน (ร้อยละ 19.4)] 2)มีปัญหาผลผลิตทางการเกษตรของเกษตรกรไม่มีตลาดมารับซื้อเท่าที่ควร ทำให้เกษตรกรไม่สามารถจำหน่ายผลผลิตที่ออกมาแล้วในตลาดในบางฤดูกาล [187 คน (ร้อยละ 9.2)] 3)ปัญหาช่วงแล้งปริมาณน้ำไม่เพียงพอต่อการทำการเกษตร จำเป็นต้องอพยพไปรับจ้างใช้แรงงานนอกพื้นที่ บางครั้งต้องไปรับจ้างใช้แรงงานในประเทศมาเลเซีย ทำให้เกิดปัญหาต่างๆ ตามมาในจังหวัดที่มีชายแดนติดต่อกับมาเลเซีย [150 คน (ร้อยละ 8.6)]

ข้อเสนอแนะ 1)ควรให้มีการจัดฝึกอบรมให้คณะกรรมการศูนย์ฯ และเกษตรกรได้มีการติดตาม

ความรู้การเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยีทางการเกษตร โดยเฉพาะเกษตรกรที่อยู่ไกลความเจริญให้มากขึ้นเพื่อพัฒนาคุณภาพผลผลิตของเกษตรกรให้เป็นที่ต้องการของผู้บริโภค รวมทั้งให้มีการอบรมความรู้ในด้านการตลาด และข้อมูลการเคลื่อนไหวของราคาสินค้าเกษตร การแปรรูปผลผลิตทางการเกษตรเพื่อเพิ่มมูลค่าให้กับผลผลิต [609 คน (ร้อยละ 29.9)] 2)ควรมีโรงเรียนเกษตรกรในทุกพื้นที่ เพื่อใช้เป็นหน่วยเรียนรู้ร่วมกันของเกษตรกรโดยเน้นแนวทางการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนตามหลักการเศรษฐกิจพอเพียงในการแก้ปัญหาความยากจนในพื้นที่ [360 คน (ร้อยละ 18.9)] 3)ควรสนับสนุนการจัดเวทีชุมชนในตำบลอย่างน้อยเดือนละ 1-2 ครั้ง เพื่อหาแนวทางการแก้ภัยแล้งรวมทั้งพัฒนาระบบการใช้น้ำให้กับพื้นที่ที่ขาดแคลนน้ำทำการเกษตร เพื่อให้เกษตรกรสามารถแก้ปัญหาได้ตามความต้องการและเหมาะสมกับสภาพพื้นที่ [150 คน (ร้อยละ 8.6)]

การอภิปรายผล

คณะกรรมการศูนย์ฯ ทั้ง 14 จังหวัดภาคใต้ ให้ค่าเฉลี่ยรวมความคิดเห็นในการบริหารจัดการศูนย์ฯ ในระดับปานกลางค่อนข้างดี ($\bar{X}$ =2.18) สอดคล้องกับการศึกษาของชูเกียรติ รักช้อน และคณะ (2549) ซึ่งสรุป

**ตาราง 5 เปรียบเทียบความแตกต่างค่าเฉลี่ยรวมและค่าเฉลี่ยความคิดเห็นในแต่ละประเด็น ของการพัฒนาการ
เกษตร ระหว่างคณะกรรมการศูนย์ฯ ทั้ง 4 กลุ่มจังหวัด**

ประเด็นการพัฒนาการเกษตร	กลุ่ม จังหวัดที่ 1	กลุ่ม จังหวัดที่ 2	กลุ่ม จังหวัดที่ 3	กลุ่ม จังหวัดที่ 4	F	P
	$\bar{X}$	$\bar{X}$	$\bar{X}$	$\bar{X}$		
ด้านทรัพยากรธรรมชาติของตำบล (7 คำถาม)	1.75 ³	1.79 ²	1.77 ²	2.01 ¹	27.70	.00**
ด้านโครงสร้างพื้นฐานทั่วไป (4 ข้อคำถาม)	2.32 ¹	2.22 ²	2.21 ²	2.16 ³	3.96	.00**
ด้านทรัพยากรมนุษย์ (4 ข้อคำถาม)	2.21	2.25	2.25	2.20	3.57	.13
ด้านเทคโนโลยีและปัจจัยการผลิต (4 คำถาม)	1.72	1.75	1.79	1.78	1.43	.23
ด้านแหล่งทุนและหนี้สิน (2 ข้อคำถาม)	2.15 ¹	2.08 ²	2.08 ²	1.77 ³	42.34	.00**
ด้านการตลาดและวิธีการตลาด (2 ข้อคำถาม)	1.57	1.61	1.65	1.63	1.28	.27
อื่นๆ (3 ข้อคำถาม)	1.93	1.96	1.99	2.02	1.58	.19
ค่าเฉลี่ยรวม	1.95	1.95	1.96	1.94	0.34	.79

ตัวเลขยกขึ้น : แสดงความแตกต่างค่าเฉลี่ยในแต่ละกลุ่มจังหวัดตามลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย

** P<.01

**ตาราง 6 เปรียบเทียบความแตกต่างค่าเฉลี่ยรวมและค่าเฉลี่ยความคิดเห็นในแต่ละประเด็นของการพัฒนา
เกษตร ระหว่างกลุ่มการประกอบอาชีพเกษตรกรของคณะกรรมการศูนย์ฯ**

ประเด็นการพัฒนาการเกษตร	กลุ่มอาชีพ			F	P
	ทำนา/ทำไร่	ยางพารา	สวนผลไม้		
	$\bar{X}$	$\bar{X}$	$\bar{X}$		
ด้านทรัพยากรธรรมชาติของตำบล	1.81	1.85	1.84	0.85	0.42
ด้านโครงสร้างพื้นฐานทั่วไป	2.17	2.25	2.25	3.55	0.02
ด้านทรัพยากรมนุษย์	2.24	2.25	2.26	0.07	0.92
ด้านเทคโนโลยีและปัจจัยการผลิต	1.74	1.77	1.77	1.00	0.36
ด้านแหล่งทุนและหนี้สินของเกษตรกร	1.98	2.03	2.02	1.22	0.29
ด้านการตลาดและวิธีการตลาด	1.54	1.67	1.61	8.27	0.30
อื่นๆ	1.96	2.00	1.95	1.41	0.24
ค่าเฉลี่ยรวม	1.92	1.97	1.96	0.41	0.11

ว่าศูนย์บริการส่วนใหญ่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีการบริหารจัดการศูนย์บริการฯ ในระดับปานกลางค่อนข้างดีเช่นกัน ($\bar{X} = 2.23$) ทั้งนี้คณะกรรมการศูนย์ฯ ภาคใต้ ให้ค่าเฉลี่ยในประเด็นการจัดทำแผนงาน/โครงการสูงสุด อาจเป็นเพราะคณะกรรมการบริหารศูนย์ฯ ได้รับการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติหลักสูตรต่างๆ ในด้านการบริหารจัดการศูนย์ฯ การจัดเวทีชุมชน รวมทั้งหลักสูตรการจัดทำแผนพัฒนาการเกษตรและการจัดการเรียนรู้มาแล้ว จึงทำให้มีความ

คิดเห็นต่อการบริหารจัดการศูนย์ฯ ค่อนข้างดี ในขณะที่ให้ค่าเฉลี่ยในประเด็นการรายงานผลการปฏิบัติงานต่ำสุด ทั้งนี้อาจเป็นเพราะการไม่มีสถานที่ตั้งสำนักงานศูนย์ฯ ที่ถาวร ต้องเข้าไปขอใช้พื้นที่ในองค์กรอื่นๆ เช่น อบต. โรงเรียน วัด จัดตั้งเป็นสำนักงานชั่วคราวของศูนย์ฯ ทำให้คณะกรรมการศูนย์ฯ ไม่มีที่ทำงานถาวรจึงไม่ค่อยเข้าสำนักงาน รวมทั้งการไม่มีคำตอบแทนในการทำงานให้กับคณะกรรมการศูนย์ฯ ที่ต้องมีความรับผิดชอบอย่าง

ต่อเนื่อง ทั้งในการจัดเวทีชุมชน การวางแผนพัฒนาการเกษตร การจัดทำแผนงานประจำปี การเตรียมพร้อมในการดำเนินงาน ที่สำคัญอีกประการหนึ่งคือการไม่มีงบประมาณในการติดตามผลการปฏิบัติงานอันเป็นอุปสรรคยิ่งในการบริหารจัดการศูนย์ให้ประสบความสำเร็จ ซึ่งสอดคล้องกับข้อเสนอแนะของคณะกรรมการศูนย์ ที่ให้หน่วยงานของรัฐส่งเสริม สนับสนุน ในการพัฒนาศูนย์ อย่างจริงจัง และให้มีการติดตามประเมินผลการปฏิบัติงานรวมทั้งติดตามประเมินผลโครงการที่ได้มีการของบประมาณของคณะกรรมการศูนย์ อย่างต่อเนื่อง

เมื่อวิเคราะห์เปรียบเทียบความแตกต่างในการบริหารจัดการศูนย์ในแต่ละประเด็น พบว่า ค่าเฉลี่ยใน 6 ประเด็น คือ การจัดรูปองค์กร การจัดทำแผนงาน/โครงการ การจัดหาบุคคล/คณะกรรมการศูนย์ การใช้หลักการอำนวยความสะดวก การจัดการด้านงบประมาณ และการรายงานผลการปฏิบัติงาน มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญยิ่งทางสถิติ ($P < .01$) โดยแตกต่างกันในแต่ละกลุ่มจังหวัด ที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะคณะกรรมการบริหารศูนย์ ในแต่ละกลุ่มจังหวัดให้ความคิดเห็นต่อการบริหารศูนย์ ตามสภาพโครงสร้างการบริหารที่แตกต่างกันตามความเหมาะสมและความสอดคล้องกับสภาพแวดล้อมทั้งภายในและภายนอกที่เกิดขึ้น โดยที่ในกลุ่มสี่จังหวัดชายแดนภาคใต้ (จังหวัดปัตตานี, ยะลา, นราธิวาส, และสตูล) ได้ให้ค่าเฉลี่ยรวมความคิดเห็นทั้งในการบริหารจัดการศูนย์ และระดับการพัฒนาการเกษตรของศูนย์ ต่ำที่สุด ซึ่งรัฐควรให้ความสำคัญในการจัดสรรงบประมาณพิเศษลงสู่ศูนย์ เน้นในเรื่องการประชาสัมพันธ์ศูนย์ การฝึกอบรม ทุน เพื่อใช้ศูนย์ใน 4 จังหวัดชายแดนภาคใต้เป็นกลไกขับเคลื่อนในการช่วยเหลือด้านอาชีพและการมีงานทำลงสู่ประชาชนทั่วไปในพื้นที่โดยเฉพาะพื้นที่ที่ห่างไกลความเจริญที่เจ้าหน้าที่รัฐเข้าไปไม่ถึง เพื่อให้ประชาชนในทุกครัวเรือนมีรายได้ สามารถพึ่งตนเองได้ อันจะก่อให้เกิดสันติสุขและความมั่นคงในพื้นที่

อย่างไรก็ตาม เมื่อวิเคราะห์เปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างกลุ่มการประกอบอาชีพเกษตร 3 กลุ่มอาชีพ คือ ทำนา/ทำไร่ ทำสวนยางพารา และทำสวนผลไม้/อื่นๆ ปรากฏว่า ทั้งค่าเฉลี่ยรวมและค่าเฉลี่ยความคิดเห็นเรื่องการบริหารจัดการศูนย์ ในแต่ละประเด็นไม่มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ จึงกล่าวได้ว่าคณะกรรมการศูนย์ ไม่ว่าจะคัดเลือกได้จากกลุ่มอาชีพใดก็มีความสามารถบริหารจัดการศูนย์ได้ไม่แตกต่างกัน ดังนั้น การคัดเลือกคณะกรรมการศูนย์จากบุคคลหลากหลายอาชีพน่าจะทำให้การทำงานของศูนย์บริการฯ มีประสิทธิภาพขึ้นเพราะจะทำให้การจัดทำข้อมูลการให้ความช่วยเหลือ แนะนำ ติดตามผลการปฏิบัติงาน ที่ก่อเกิดประโยชน์แก่ชุมชนได้กว้างขวางขึ้นในทุกกลุ่มอาชีพ

ส่วนผลการศึกษาเรื่องการพัฒนาการเกษตรพบว่าคณะกรรมการศูนย์ ให้ค่าเฉลี่ยรวมความคิดเห็นในการพัฒนาการเกษตรในระดับปานกลาง ($\bar{x} = 1.97$) หมายความว่า การพัฒนาการเกษตรในภาคใต้โดยรวมยังอยู่ในระดับยังไม่ค่อยดีนัก เมื่อเปรียบเทียบกับการศึกษาของชูเกียรติ รักชอนและคณะ (2549) ที่พบว่าภาพรวมของการพัฒนาการเกษตรภาคตะวันออกเฉียงเหนือในระดับปานกลางค่อนข้างดี ($\bar{x} = 2.05$) ทั้งนี้เมื่อเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยรวมทั้ง 14 จังหวัดระหว่างระดับความคิดเห็นในการบริหารจัดการศูนย์และระดับการพัฒนาการเกษตรของศูนย์ พบว่า ค่าเฉลี่ยรวมการบริหารจัดการศูนย์ สูงกว่าค่าเฉลี่ยรวมของการพัฒนาการเกษตรแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($P < .05$) และยังพบว่า ศูนย์บริการฯ ไหนที่มีการบริหารจัดการศูนย์ ได้ดีก็จะมีค่าเฉลี่ยรวมการพัฒนาการเกษตรที่ดีตามไปด้วย (ตาราง 1) ดังนั้น ถ้ามีการพัฒนาให้ศูนย์ สามารถบริหารจัดการศูนย์ ได้อย่างต่อเนื่องและยั่งยืน ศูนย์ ก็จะมีควมพร้อมมากขึ้นในการถ่ายโอนความรู้ในการพัฒนาการเกษตรสู่ชุมชน รวมทั้งการแก้ปัญหาด้านการตลาดและวิถีการตลาดที่คณะกรรมการศูนย์ ให้ค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดทุกกลุ่มจังหวัดและทุกกลุ่มอาชีพ (ตาราง 5 และ 6) ทั้งนี้ ในการ

แก้ปัญหาในการพัฒนาการเกษตร คณะกรรมการศูนย์ควรเป็นกลไกขับเคลื่อนในจัดตั้งกลุ่มต่างๆ เช่น กลุ่มทำปุ๋ยชีวภาพ กลุ่มผลิตอาหารสัตว์ กลุ่มรวมกันซื้อรวมกันขาย เป็นต้น ทั้งนี้ ควรมีการแบ่งงานกลุ่มออกเป็นหน่วยย่อยๆ และจัดคณะกรรมการให้รับผิดชอบในกลุ่มย่อยอย่างเหมาะสมและชัดเจน และหากสามารถจัดการกลุ่มย่อยไปสู่ความเป็นเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนหรือสหกรณ์ได้ก็จะนำไปสู่การแก้ปัญหาด้านการตลาดและวิธีการตลาดได้อันเป็นสิ่งสำคัญในการนำชุมชนสู่ความยั่งยืนในระยะยาว ขณะเดียวกันก็ควรใช้ศูนย์เป็นตัวเร่งการดำเนินงานโรงเรียนเกษตรกรในพื้นที่ เพื่อเป็นหน่วยเรียนรู้ร่วมกันของเกษตรกร โดยเน้นแนวทางการพัฒนาการเกษตรตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

อย่างไรก็ตาม เมื่อวิเคราะห์เปรียบเทียบความแตกต่างในแต่ละประเด็นของการพัฒนาการเกษตรปรากฏว่า ค่าเฉลี่ยในประเด็นการพัฒนาด้านทรัพยากรธรรมชาติของตำบล ด้านโครงสร้างพื้นฐานทั่วไป และด้านแหล่งทุนและหนี้สินของเกษตรกร มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญยิ่งทางสถิติ ($P < .01$) โดยกลุ่มจังหวัดภาคใต้ตอนล่าง และกลุ่มจังหวัดชายฝั่งอันดามันไม่มีความแตกต่างกัน แต่ทั้ง 2 กลุ่มจังหวัดจะแตกต่างกับกลุ่มจังหวัดภาคใต้ตอนบนและกลุ่มจังหวัดชายแดนภาคใต้ (ตาราง 5) ดังนั้นในการจัดทำแผนพัฒนาการเกษตรในแต่ละกลุ่มจังหวัด ควรคำนึงถึงโครงสร้างพื้นฐานทั่วไป และทรัพยากรธรรมชาติของตำบลที่แตกต่างกันรวมทั้ง การจัดฝึกอบรมความรู้ทั้งด้านเกษตรและด้านการตลาดให้คณะกรรมการศูนย์ เมื่อคณะกรรมการศูนย์ได้รับความรู้แล้วควรมีการทดลองประยุกต์ใช้ตามความเหมาะสมกับสภาพพื้นที่ของแต่ละชุมชนก่อนนำไปถ่ายทอดให้แก่เกษตรกรในชุมชน

สรุป

เมื่อเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยรวมทั้ง 14 จังหวัดระหว่างระดับความคิดเห็นในการบริหารจัดการศูนย์ และระดับการพัฒนาการเกษตรของศูนย์ พบว่า ค่าเฉลี่ยรวมการ

บริหารจัดการศูนย์สูงกว่าค่าเฉลี่ยรวมของการพัฒนาการเกษตรอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($P < .05$) โดยคณะกรรมการศูนย์ภาคใต้ให้ค่าเฉลี่ยรวมความคิดเห็นในการบริหารจัดการศูนย์ในระดับปานกลางค่อนข้างดี ($\bar{x} = 2.18$) ทั้งนี้ ได้ให้ค่าเฉลี่ยรวมความคิดเห็นการพัฒนาการเกษตรในระดับปานกลางไม่ค่อยดี ($\bar{x} = 1.97$) และยังพบว่า ศูนย์บริการฯไหนที่มีการบริหารจัดการศูนย์ ได้ดีก็จะมีค่าเฉลี่ยรวมการพัฒนาการเกษตรที่ดีตามไปด้วย

เมื่อวิเคราะห์เปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยความคิดเห็นในการบริหารจัดการศูนย์ในแต่ละประเด็นหลัก ระหว่าง 4 กลุ่มจังหวัด พบว่า ค่าเฉลี่ยในประเด็นการจัดรูปองค์กร การจัดทำแผนงาน/โครงการ การจัดหาบุคคล/คณะกรรมการศูนย์ การใช้หลักการอำนวยความสะดวก/คณะกรรมการศูนย์ การจัดการด้านงบประมาณ และการรายงานผลการปฏิบัติงาน มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญยิ่งทางสถิติ ($P < .01$) โดยแตกต่างกันในทุกกลุ่มจังหวัด

การวิเคราะห์เปรียบเทียบความแตกต่างค่าเฉลี่ยความคิดเห็นระดับการพัฒนาการเกษตรในแต่ละประเด็นของการพัฒนาการเกษตร ปรากฏว่าค่าเฉลี่ยในประเด็นการพัฒนาด้านทรัพยากรธรรมชาติของตำบล ด้านโครงสร้างพื้นฐานทั่วไป และด้านแหล่งทุนและหนี้สินของเกษตรกร มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญยิ่งทางสถิติ ($P < .01$) โดยกลุ่มจังหวัดภาคใต้ตอนล่างและกลุ่มจังหวัดชายฝั่งอันดามันไม่มีความแตกต่างกัน แต่ทั้ง 2 กลุ่มจังหวัดจะแตกต่างกับกลุ่มจังหวัดภาคใต้ตอนบนและกลุ่มจังหวัดชายแดนภาคใต้ แต่เมื่อวิเคราะห์เปรียบเทียบความแตกต่างค่าเฉลี่ยความคิดเห็นทั้งในการบริหารจัดการศูนย์ และระดับการพัฒนาการเกษตรระหว่างกลุ่มการประกอบอาชีพเกษตร 3 กลุ่มอาชีพ คือ ทำนา+ทำไร่ ทำสวนยางพารา และทำสวนผลไม้ แล้วปรากฏว่าทั้งค่าเฉลี่ยรวมและค่าเฉลี่ยความคิดเห็นระดับการบริหารและระดับการพัฒนาการเกษตรในแต่ละประเด็นไม่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ปัญหาในการบริหารจัดการศูนย์ คือ ไม่มีสำนักงานประจำศูนย์ฯ ที่

ถาวร ทำให้คณะกรรมการศูนย์ฯ ไม่มีที่ทำงานถาวรจึงไม่ค่อยเข้าสำนักงาน รวมทั้งปัญหาการไม่มีค่าตอบแทนในการทำงานให้กับคณะกรรมการศูนย์ฯ ปัญหาในการพัฒนาเกษตร คือ เกษตรกรไม่ได้รับความร่วมมือในการพัฒนาการเกษตรทั้งจากภาครัฐและภาคเอกชน อีกทั้งปัญหาผลผลิตไม่มีตลาดรองรับ ตามมาด้วยในช่วงแล้งปริมาณน้ำไม่เพียงพอต่อการทำการเกษตร ในขณะที่คณะกรรมการศูนย์ฯ ไม่ค่อยได้รับความรู้แนวทางการพัฒนาการเกษตรที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วซึ่งบางครั้งเทคโนโลยีทางการเกษตรได้พัฒนาไปไกล แต่เกษตรกรในบางพื้นที่โดยเฉพาะอย่างยิ่งพื้นที่ใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ที่อยู่ไกลจากความเจริญไม่ได้รับทราบการเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยีต่างๆ เท่าที่ควร

ข้อเสนอแนะ

1. คณะกรรมการศูนย์ฯ มีหน้าที่ในการวางแผนจัดทำแผนงานพัฒนาการเกษตรที่ก่อให้เกิดประสิทธิภาพแก่ชุมชน และจากการศึกษาที่พบว่า ศูนย์บริการฯ ไหนที่มีการบริหารจัดการศูนย์ฯ ได้ดีก็จะมีค่าเฉลี่ยรวมการพัฒนาการเกษตรที่ดีตามไปด้วย ดังนั้นภาครัฐจึงควรส่งเสริม สนับสนุน ในการพัฒนาศูนย์ฯ อย่างจริงจังให้ศูนย์ฯ สามารถบริหารจัดการศูนย์ฯ ได้อย่างต่อเนื่องและยั่งยืน ศูนย์ฯ ก็มีความพร้อมในการถ่ายทอดความรู้ในการพัฒนาการเกษตรสู่ชุมชน ให้เกษตรกรมีความรู้ความสามารถในการจัดการและพัฒนาสินค้าการเกษตรได้อย่างมีคุณภาพ เป็นส่วนหนึ่งของการส่งเสริมอาชีพและรายได้เพื่อให้เกษตรกรมีผลผลิตเพียงพอต่อการบริโภคและจำหน่าย และสามารถพึ่งตนเองได้ ทั้งนี้ ควรมีค่าตอบแทนในการทำงานให้กับคณะกรรมการศูนย์ฯ เพื่อเป็นกำลังในการปฏิบัติงานให้สามารถปฏิบัติงานได้อย่างต่อเนื่อง

2. จากผลการศึกษา พบว่า คณะกรรมการศูนย์ฯ ในกลุ่ม 4 จังหวัดชายแดนภาคใต้ (ปัตตานี, ยะลา, นราธิวาส, และสตูล) ให้ค่าเฉลี่ยรวมความคิดเห็นทั้งในการบริหารจัดการศูนย์ฯ และระดับการพัฒนาการเกษตรของศูนย์ฯ ต่ำที่สุด รัฐจึงควรให้ความสำคัญในการจัดสรร

งบประมาณพิเศษลงสู่ศูนย์ฯ ใน 4 จังหวัดชายแดนภาคใต้ เน้นในเรื่องการประชาสัมพันธ์ศูนย์ฯ การฝึกอบรมบุคลากร เพื่อใช้ศูนย์ฯ เป็นกลไกขับเคลื่อนในการช่วยเหลือด้านอาชีพและการมีงานทำลงสู่ประชาชนทั่วไปในพื้นที่ โดยเฉพาะพื้นที่ ที่ห่างไกลความเจริญที่เจ้าหน้าที่รัฐเข้าไปไม่ถึง เพื่อให้ประชาชนในทุกครัวเรือน มีรายได้สามารถพึ่งตนเองได้ อันจะก่อให้เกิดสันติสุขและความมั่นคงในพื้นที่

3. ควรมีการจัดฝึกอบรมให้คณะกรรมการศูนย์ฯ ให้มีการติดตามความรู้การเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยีทางการเกษตรและข้อมูลการเคลื่อนไหวของราคาสินค้าเกษตร ในทุกๆ 3-4 เดือน หรือ อย่างน้อยปีละ 2 ครั้ง เพื่อให้คณะกรรมการศูนย์ฯ มีความรู้ความเข้าใจในด้านการเกษตรที่ทันสมัยและทันต่อการเปลี่ยนแปลง สามารถนำไปถ่ายทอดให้แก่เกษตรกรในชุมชนให้เหมาะสมตามสภาพพื้นที่ของแต่ละชุมชน

4. เร่งเสริมสร้างบทบาทคณะกรรมการศูนย์ฯ ด้านการประชาสัมพันธ์ศูนย์ฯ ให้เกษตรกรมีความมั่นใจว่าศูนย์ฯ สามารถเป็นแหล่งพัฒนาการเกษตรในชุมชนได้อย่างแท้จริง พร้อมให้มีการติดตามประเมินผลการทำงานของคณะกรรมการศูนย์ฯ อย่างต่อเนื่อง รวมทั้งติดตามประเมินผลโครงการที่ได้มีการของงบประมาณผ่านหน่วยงานต่างๆ ด้วย

5. ควรใช้ศูนย์ฯ เป็นตัวเร่งการดำเนินงานโรงเรียนเกษตรกรในพื้นที่ เพื่อเป็นหน่วยเรียนรู้ร่วมกันของเกษตรกรโดยเน้นแนวทางการพัฒนาการเกษตรตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และหากสามารถจัดการกลุ่มย่อยไปสู่ความเป็นเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนหรือสหกรณ์ได้ก็จะเป็นสิ่งสำคัญในการนำชุมชนสู่ความยั่งยืนในระยะยาว

เอกสารอ้างอิง

กรมส่งเสริมการเกษตร. (2543). แนวทางการจัดตั้งศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล. กรุงเทพฯ: ศูนย์ปฏิบัติการส่งเสริมการถ่ายทอด เทคโนโลยีการเกษตร.

- _____. (2546). **คู่มือการปฏิบัติงานคณะกรรมการบริหารศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล**. กรุงเทพฯ: กรมฯ.
- กังสดาล สวัสดิ์ชัย. (2543). **แนวทางการจัดตั้งศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล**. ม.ป.ท.
- ชูเกียรติ รักช้อน และคณะ. (2549). **ความคิดเห็นของคณะกรรมการบริหารศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบลต่อการพัฒนาการเกษตรในภาคตะวันออก**. การประชุมทางวิชาการของมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ครั้งที่ 44 สาขาส่งเสริมและนิเทศศาสตร์เกษตร. วันที่ 30 ม.ค. - 2 ก.พ. 2549.
- ชัยรี นฤทุม. (2548). "เอกสารประกอบการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการคณะกรรมการบริหารศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล" **หลักสูตรการจัดเวทีชุมชนเพื่อจัดทำแผนพัฒนาการเกษตรและการจัดการเรียนรู้**. ศูนย์ส่งเสริมและฝึกอบรมการเกษตรแห่งชาติ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

